

Menedzsment: a túlélési pánik egyik varázsszere, avagy: tanuljunk könnyen, gyorsan balettozni

Objektív könyvismertetést nem lehet, de nem is kell írni: elég, ha a tartalomjegyzék fénymásolatát közlöm. Ha már felhívom az olvasó figyelmét az egyes fejezetek mérete közti különbségekre, szubjektív vagyok. Én azonban a következőkben ennél jóval szubjektívebb leszek. Bevallom, hogy a *Mikulás Gábor* menedzsment-könyvének kapcsán írottakat szubjektív tényezők befolyásolták. Mindenek előtt talán az a tény, hogy a szerző születésének évében kezdtem el könyvtárban dolgozni (a könyvtárosi diploma megszerzése utáni, közel egy éves kitérőt követően). M. G. talán másfél éves lehetett, amikor – frissen kinevezett könyvtárvezetőként – egy ipari óriás-vállalatunk jelentős műszaki könyvtárának költöztetését új helyre telepítését, és zökkenőmentes továbbműködését terveztem meg és „vezényeltem le” (szerénytelenség nélkül: sikerrel). M. G. pedig már a szakajtó aktív szereplője volt, amikor egy projektmenedzseri továbbképzésen megtudtam, hogy az egész dolog egy projekt volt, én pedig projektmenedzserként excelláltam...

Már akkoriban, s amikor az iparból a felsőoktatásra váltva egy műszaki főiskola könyvtárainak vezetője lettem, újra meg újra megkérdezték, hogy érzi magát egy ízig-vérig humán beállítottságú bölcsészdiplomás a műszaki világban, mérnökök, fizikusok, matematikusok, vegyészek és az állományban kizárólag műszaki, természettudományi dokumentumok között? A lassan kialakult válasz annyira megtetszett, hogy szakmai önéletrajzomba is beírtam: „meggyőződésem, hogy a könyvtárosság, az információkezelés (annak gyűjtése és hozzáférhetővé tétele) az információ hordozójától és tartalmától egyaránt függetlenül is magas színvonalon művelhető szakma”. Igaz ez? Van – a készségeken túl – konvertálható, tetszőleges körülmények között egyaránt alkalmazható tudás? És mi a menedzsment? Készség, vagy tudás?

A nemzetközi könyvtári (tessék mindig hozzá gondolni az informatikai, információs vagy ahogy tetszik kifejezést is, ahol és amennyiben nem a számítógép-tudományról, hanem a mi szakmánk korszerű vonulatáról és/vagy korszerű elnevezéséről van szó) szakirodalom tele van szorongó és szorongást keltő kifejezésekkel: fenyegetés, kihívás, szembenézés, veszély, változás, verseny, túlélés, valamint a növekvő igények – csökkenő költségvetés egyre nyíló ollójára való utalással. A publikáló szakma egyik fele pánikban él, és kelti (vagy fokozza) a pánikot, a másik fele pedig higgadt bölcsességgel (vagy in-

Mikulás Gábor

MENEDZSMENT

Bevezetés 7 vezetői teszttel, 222 információs és könyvtári példával / Mikulás Gábor.

MIKULÁS Gábor

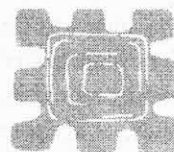
Menedzsment : bevezetés 7 vezetői teszttel, 222 információs és könyvtári példával / Mikulás Gábor. –

Nyiregyháza :

Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei

Könyvtárak Egyesülése, 1999. – 277, [4] p.

ISBN 963 03 7288 6

kább bölcsnek látszó higgadsággal) keveri és kínálja a varázsszereket, a túlélési elixírt. Nehogy azt tessék hinni, hogy csak a tömegmédiá manipulál, teremt, vagy temet divatot, kelt hangulatot. A szakajtó éppen úgy felelős az adott szakma közhangulatáért, dob fel egy-egy témát divatossá, s tesz legalább utalás-szinten „lereagálandóvá” a más témájú írásban is.

Ne térjünk ki most arra, hogy az információtechnológia a pániknak ebben a zúrzavarában hol a kihívás, hol pedig a válasz szerepét tölti be, hiszen az információtechnológia (bármily szélesen vagy éppen szűken értelmezzük is) megfogható valóság, annak részeit, egyes elemeit, bevált, vagy éppen legújabb eszközeit és módszereit alkalmazhatjuk könyvtári munkánkban, annak konkrét, meghatározható feltételei (ára, berendezés és felszereltség-igényei stb.) vannak, és konkrét, előre tudható eredményt adnak (ha a forgalmazó nem csapott be, vagy magunk nem löttünk bakot a kiválasztás során). Nem így a menedzsment: az soha nem a kihívás, a veszély oldalán jelentkezik (talán csak a nem publikáló, vagy gondolataikat titkoló vezetők tekintik olykor kihívásnak, s a beosztott munkatársak érzik veszélynek), hanem a válasz, az igazodás, a túlélés eszközeként kínálja magát. A varázsszerkínálat meglehetősen széles körű: a jó öreg „publikációs” felelevenítésétől (ma már rendkívül snassz dolog piár menedzser nélkül), a totális minőségmenedzsmentig és az át- meg újraszervezésig. (Az embernek – óhatatlanul – a régi vicc jut eszébe, miszerint egy könyvtár biztos tönkretételének három módja van. A bájos mód: hölgyek alkalmazása a vezetésben; a tudományos mód: az átszervezés, lehetőleg gépesítéssel párosítva; és a radikális mód: az előljárók valamennyi utasításának haladéktalan végrehajtása. Havasi Zoltán – a vicc eredeti terjedésének idején az OSZK főigazgató-helyettese – korabeli meglátása szerint egynémely nagykönyvtárunk komplex módszert alkalmaz. De – térjünk vissza a mához, és az én szubjektív véleményemhez – már

akkor sem tudtak a kihívásoknak igazán megfelelni, hiszen legfeljebb gyengélkednek, de egy sem ment tönkre...)

A fő kérdés persze az – ám egy könyvismertetés legfeljebb felteheti, de meg nem válaszolhatja – hogy igaz-e a veszély, mit jelent valójában a kihívás, illetve mi jelent valódi kihívást, hogy tényleg a túlélésért kell-e küzdenünk. Amíg ezt meg nem válaszoljuk, csak elhisszük („Mondd, fiacskám, te most az újságnak hiszel, vagy a szemednek?”), addig a varázsszereket sem értékelhetjük, csak hihetünk bennük: bízzunk a ráolvasás erejében, a homeopátia hatékonyságában, keressük fel a természetgyógyászt, a csontkovácsot. Készítsünk minden szinten tervet, legyen stratégiai és operatív tervünk, végezzünk marketing-tevékenységet, elemezzünk kívül-belül, erősséget-gyengeséget, tevékenységünket porciózzuk projektekre, lepjük meg fenntartónkat olyan módon tervezett költségvetéssel, amit nem ért (hátha „bedől”); mérjük és értékeljük a teljesítményt (de szükség esetén titkoljuk el az eredményt...), ültessük könyvtárunk gyakorlatába a teljes körű minőségmenedzsment szép elméletét. Sorolhatnám még a higgadtak ötleteit, de szinte a teljes kínálat szerepel Mikulás Gábor könyvében, és alkotórésze a menedzsmentnek, ami ily módon nem is egyik varázsszere a túlélési pánikban szenvedőknek, hanem a gondosan válogatott varázsszerek titkos receptúrájú elegye: maga az elixír.

Kétségtelen: a menedzsment, és alkotórészeinek (módszereinek) legtöbbje nem könyvtári környezetben, hanem az ipar és az üzlet kemény (M. Gorman szerint: ragadozó) világában keletkezett. A könyvtárak (Gorman szerint „növényevő”) világában való alkalmazása nem könnyű, és az igazi adaptálással a téma szakértői még adósak. Most inkább csak „mutatis mutandis” alapon kínálják a megoldásokat: tekintsük a könyvtári szolgáltatást úgy, mint terméket, netán árucikket. Tabi László – a hajdani párt udvari humoristája a szemantikát, mint burzsoá áltudományt leleplezendő írt egy kro-

kit, aminek az volt a lényege, hogy ha valamit máshogy nevezünk el, akkor az már más is lesz, lényegében meg is változik (legalábbis T. L. szerint így működött volna a szemantika, a gaz kapitalisták ostoba elképzelésének megfelelően). Nem akarom a menedzsmentet a hatvanas évek elejének ideológiai mércéjével mérni (magamat még kevésbé. Tabi nézet- és eszmerendszerének közelében tudni), de mégis, mintha valami hasonló jelenséggel állnánk szemben. Mikulás Gábor idézi a menedzsment egy elfogadott meghatározását, mely szerint az „*emberi, fizikai, pénzügyi és információs erőforrások tervezése, szervezése, irányítása és vezetése a szervezet céljainak sikeres és hatékony elérése érdekében*”. Kedves olvasóm, ha Ön valaha vezetett könyvtárat, vagy nagykönyvtárban osztályt, csoportot, nem ezt tette? Ha fog könyvtárat („és információs központot”, „és média-centrumot” stb.) vezetni, nem ezt fogja tenni? Akkor most a menyem nem gyesen van az unokámmal, és a háztartásukat vezet, hanem menedzsel (vagy menedzsmentezik)? Az egész könyvet átlengi az átkeresztelés, a másként nevezés szellem. Először is (hiába a fenti kérdések), a menedzsment nem vezetés, a vezetés nem irányítás, a kontroll pedig nem ellenőrzés, de nem is vezérlés. Nem véletlen, hogy a szerző két függeléket is szentel az értelmezésnek: van egy kislexikon, és egy angol-magyar menedzsment kiszótár is, s bizony mindkettőben akad a hétköznapi-tól, a megszokottól eltérő értelmezés, jelentéstartalom. Az irányítás és a szervezés címet viselő fő fejezetek pedig szinte sugallják, hogy a megoldás egyik fontos eszköze az átkeresztelés, a másként nevezés. Észrevétlenül bár, de már megint a könyvnél vagyunk; maradjunk hát egy kicsit. Könyve elején (1.1.4.) igen fontos kérdést tesz fel a szerző: „Szükség van-e információs és könyvtári menedzsmentre?” A kérdés fontosságával ő maga is tisztában van, bár zárójelbe helyezi: „Ez a kérdés azért fontos, mert ha nemleges választ kapunk kérdésünkre, akkor nem kell tovább olvasni ezt a könyvet.”

Az ezt követő 16 sor azonban nem hiszem, hogy elegendő érvet tartalmaz a kétkedők (és a lusták) meggyőzésére. Szerencsére, valószínűleg mást is tovább hajt a kíváncsiság a könyv olvasásában, akkor is, ha nemleges választ kapott (vagy fogalmazott meg magában).

Am ha nem vagyunk meggyőződve az információs és könyvtári menedzsment szükségességéről, ha az egészet egy nem is biztos, hogy létező veszedelem elleni varázsszernek tekintjük, s nem is igazán hiszünk varázsserejében, miért olvassuk el a könyvet? Mert érdemes. Mikulás Gábor ugyanis rengeteget olvasott erről a témáról, nagyon sokat tud róla, és tudását szívesen osztja meg az olvasóval. Áradóan meséli olvasmányélményeit, megtűzdeli sok helyről vett, néha valóban „életszagú” példákkal. Nem kompilál, legalábbis semmiképpen nem pejoratív értelemben, hiszen mindent becsülettel „meghivatkoz”, fejezetenként tartalmas irodalomjegyzéket közöl, néha még kedvet is csinál az embernek, hogy valamit még elolvasson az adott témáról. Áradó meséjét azonban nem mindenütt tudja kordában tartani: hiába a gondosan felépített – öt fejezetnyi – szerkezet, a maga alfejezeteivel és pontjaival, az a sok ismeret, amit meg akar olvasójával osztani, át- meg átcsap ezeken a szerkezeti kereteken, s a szöveg tele van hol előre, hol hátra hivatkozásokkal. Ez persze szolgálhatja az érdeklődés ébren tartását, teheti izgalmasabbá az olvasást az ide-oda lapozgatással, de lehet arra mutató jel is, hogy a könyvből hiányzik az a szilárd váz, amelyre (logikai, vagy didaktikus megfontolások alapján) az egész anyagot fel kellett volna fűzni.

Nem tudom, hogy – dicséretes és szimpatikus – közlésvágyán, megszerzett ismeretei megosztásának szándékán túl mi vezette Mikulás Gábert a „bevezetés 7 vezetői teszttel, 222 információs és könyvtári példával” összeállítására, nem tudom, milyen funkciót szánt megírt könyvének. Mégis elolvasásra ajánlom mindazoknak, akik szakemberként az „információs és könyvtári” szakmában tevékeny-

ECSEDY Judit, V.

A könyvnyomtatás Magyarországon a kézisajtó Korában, 1473-1800 / V.

Ecsedy Judit ; [A magyar Könyvkereskedelem történetének vázlata 1800-ig c. Fejezetet Pavercsik Ilona írta]. - Bp. : Balassi, cop. 1999. - 372 p. : 23 cm.

ISBN 963 506 270 2

kednek, akik esetleg vezetők lesznek, vagy akik most azok, vagy azok voltak. Ők kitöltve valamelyik tesztet, megtudhatják, hogy milyen vezetők voltak, s ha ezt a véleményt szembesítjük a hajdani beosztottak véleményével, lesz, aki azt mondja, tényleg, s lesz, aki azt: á, dehogy! A volt, vagy mostani vezetők legfeljebb felismerik, hogy hány évvel ezelőtt is korszerű menedzsment-módszereket alkalmaztak, esetleg fejükhöz kapnak, hogy mi-csoda trükköket hagytak ki. Kétségtelen ugyanis, hogy vannak módszerek, és vannak trükkök, amikkel egy vezető él, élhet, élnie kell, hogy sikerre vigye az általa vezetett csoportot, részleget, intézményt stb. Ha ezeket egységes egészé gyúrák össze, meg lehet írni a menedzsment című könyvet, de – ami engem illet – a szóban forgó könyv címlapján lévő ábrát igencsak mély értelműnek látom: homályos az egész, a színek természetellenesek, érzékelhető, hogy valaki manipulál, de a fogaskerekek nem igazán illeszkednek, és nem tudhatjuk, hogy mi mozgat mit...

Minden épkézsláb ember, aki rendelkezik néhány olyan adottsággal, ami az emberek kb. nyolcvan százalékában megvan, meg tud tanulni balettozni. Táncművész, netán szólótáncos, prímabalerina azonban csak abból lesz, aki az adottságok mellett valami különleges egyébbel – Isten áldotta tehetséggel – is rendelkezik. Könyvtár (stb.) vezető is lehet bárki, akit kineveznek, és meg is tanulhatja a menedzsment mibenlétét, módszereit, eszközeit. Még inkább lehet vezető, ha valamilyen bizonyítványt is szerez arról, hogy menedzsmentet tanult. Én olvasó sem, munkatárs még kevésbé szeretnék olyan könyvtárban lenni, amelyet könyvből – akár ebből a könyvből – tanultak meg vezetni (bocsánat: menedzselni).

Mohor Jenő

Magyarország nyomdászattörténete – kézikönyv és tankönyv

Könyvtár szakos egyetemistaként a könyv- és könyvtártörténet vizsgákra készülve, gyakran forgattuk Fülöp Tanár úrnak a Tankönyvkiadónál megjelent, a nyolcvanas évek közepére sokadik kiadást megért, „változatlan utánnyomás” feliratot viselő egyetemi jegyzeteit. (Egyáltalán nem mellesleg: az első kötet igénytelen papírkötésű hátlapjának bal felső sarkában 8,50 Ft felirat szerénykedett...) Később, a tanszékre kerülve, sokszor hallottam a Tanár úr-

